

Enkät till personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) om covid-19

Bakgrund

Sedan covid-19 pandemin kom till Sverige har tillvaron väsentligt förändrats för många personer med intellektuell funktionsnedsättning. I många kommuner har LSS-insatsen daglig verksamhet stängts på grund av pandemin. Det förekommer även att personer har flyttat från sin LSS-bostad hem till anhöriga.

Det finns i gruppen intellektuell funktionsnedsättning en överrepresentation av personer som ingår i de riskgrupper som Socialstyrelsen definierat för Covid-19.

Enkäten

En anpassad enkät riktad till personer med IF togs fram för att få en uppfattning om hur målgruppen har påverkats av covid-19 pandemin. Enkäten är besvarad av personer med IF som bor i bostad med särskild service, enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS (gruppbofastad och servicebostad).

Enkäten är framtagen av FUB Uppsala i samarbete med Data2value. Riksförbundet FUB har distribuerat enkäten och medverkat i sammanställningen av denna rapport. Enkäten besvarades under perioden den 1-31 juli 2020.

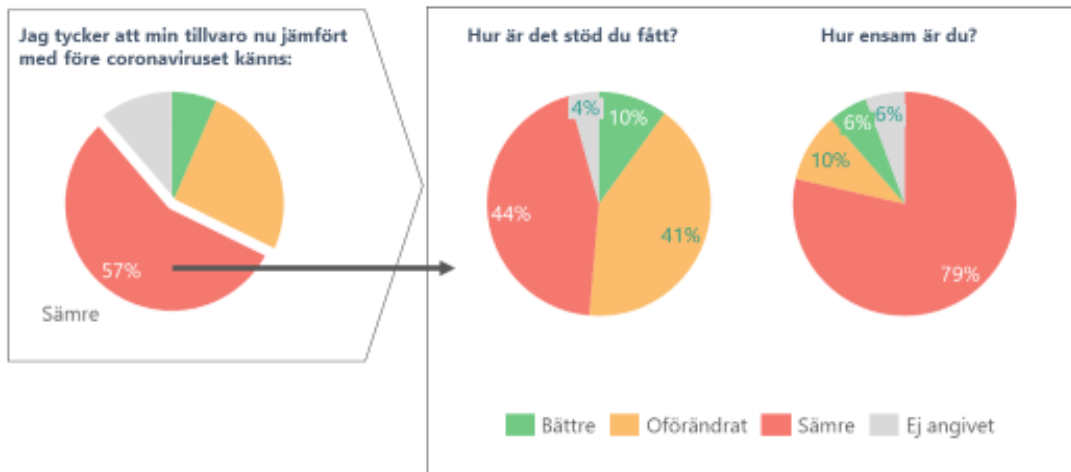
Enkäten besvarades av 125 personer. Enkäten är besvarad anonymt, men kön, åldersintervall och kommun är angivet. Det är för få svarande personer per kommun/region för att kunna göra några fördjupade analyser. 52 kommuner är representerade i undersökningen med geografisk spridning över hela Sverige.

Drygt en tredjedel uppger att de svarat på enkäten helt själv. Mer än 40 % har fått hjälp av en anhörig och drygt 20 % har fått hjälp av god man. Endast 5 % har fått hjälp av personalen att besvara enkäten.

Hur har tillvaron förändrats i samband med covid-19 pandemin?

Fördjupad analys av de personer som upplever att tillvaron blivit sämre sedan Coronaviruset kom

57 % upplever att tillvaron totalt sett har blivit sämre. I denna grupp upplever 79% att de är mer ensamma än tidigare och 44% att de får sämre stöd än tidigare.

datavalue

FUB:s kommentar:

Tillvaron har totalt sett blivit sämre

57 % av de som besvarade enkäten upplever att tillvaron totalt sett har blivit sämre jämfört med hur den var före covid-19 pandemin. Av dessa upplever 79 % att de är mer ensamma än tidigare.

Att så många känner sig mer ensamma än tidigare är allvarligt. Personer med IF har generellt få sociala kontakter. Ofta har man framför allt kontakt med anhöriga, andra deltagare och personal på daglig verksamhet samt andra boende och personal på LSS-bostaden.

Ensamhet riskerar att leda till psykisk ohälsa. Personer med IF och autism är sedan tidigare mer utsatta för psykisk ohälsa. Sjukdomar som exempelvis schizofreni och ångest är sju gånger vanligare än hos resten av befolkningen¹.

Sämre stöd än tidigare

44 % av dem som upplevde att tillvaron totalt sett hade blivit sämre svarade att de får sämre stöd än tidigare. Att de svarande tycker att de får ett sämre stöd än tidigare kan förklaras med högre frånvaro bland ordinarie personal, på grund av rekommendationer från FHM att stanna hemma vid minsta symptom på sjukdom, samt fler orutinerade vikarier.

Stöd och service av personal är en viktig del i LSS-insatsen bostad med särskild service och stödets kvalitet betyder mycket för personer med IF:s livskvalitet. Redan innan pandemin fanns det i många bostäder enligt LSS brister i stödet på grund av bristande kompetens hos

¹ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport Socialstyrelsen, 2020.

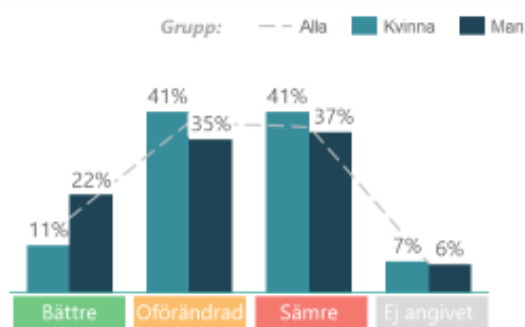
baspersonalen, ofta även otillräckligt med personal, frånvarande chefer och stor personalomsättning.

Skillnader mellan hur kvinnor och män mår samt hur daglig verksamhet påverkar måendet

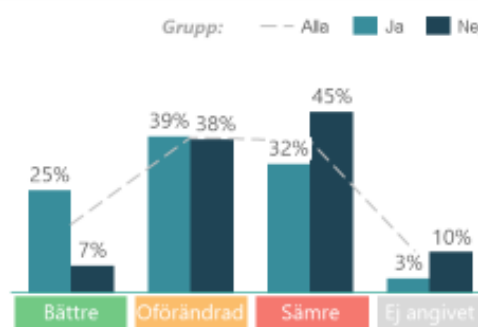
Förändring i hur personer upplever att de mår sedan Coronaviruset kom

Ca 40% upplever totalt att de mår sämre sedan Coronaviruset kom, kvinnor i något större utsträckning. De personer som arbetar kvar på sin dagliga verksamhet mår bättre än de personer som inte har möjlighet att göra det. 45% av de som ej arbetar kvar på sin dagliga verksamhet mår sämre jämfört med 32% av de som fortfarande gör det.

Förändring av "Hur mår du?" uppdelat efter kön

Förändring av "Hur mår du?" för personer som arbetat kvar på en daglig verksamhet

FUB:s kommentar:

Kvinnor mår något sämre

Totalt cirka 40 % av dem som besvarade enkäten upplever att de mår sämre än innan covid-19 pandemin. Kvinnor (41 %) mår något sämre än män (37 %).

De som arbetar kvar på daglig verksamhet mår bättre

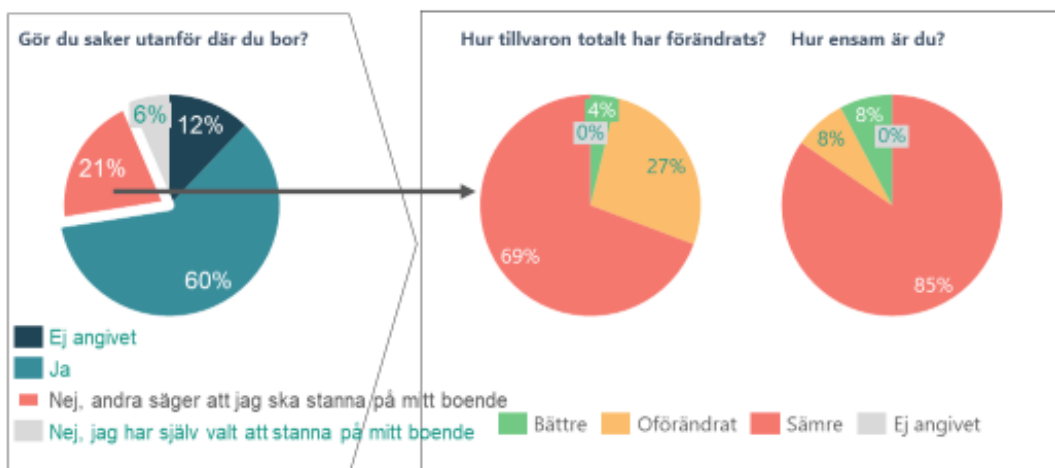
LSS-insatsen daglig verksamhet ska erbjuda stimulans, utveckling, meningsfullhet och gemenskap. Det kan ibland handla om arbetsuppgifter som förekommer hos arbetsgivare på den reguljära arbetsmarknaden. Skillnaden är utformningen, förekomsten av andra stödinsatser än arbete, nivån på kraven med mera.

Hälften av dem som svarade på enkäten arbetade inte kvar på daglig verksamhet på grund av pandemin. Av svaren framgår att de personer som arbetar kvar på sin dagliga verksamhet mår bättre än dem som inte arbetar kvar. Av tabellen ovan framgår att 45 % av dem som inte arbetar kvar mår sämre än innan pandemin. Bland dem som arbetar kvar på sin dagliga verksamhet är det 32 % som mår sämre än tidigare.

Hur har tillvaron förändrats för dem som alltid är hemma i bostaden på grund av pandemin?

Fördjupad analys av de personer som inte gör saker utanför sitt boende

Ca 1/3 av personerna gör inte saker utanför där de bor av risk att bli smittade. 2/3 av dessa uppger att andra har valt att de ska stanna på sitt boende. Dessa personer upplever i hög grad att tillvaron har förändrats till det sämre och känner sig mer ensamma än tidigare.

data to value

FUB:s kommentar:

27 % uppger att de inte gör saker utanför bostaden. De flesta av dessa personer (78 %) uppger att de själva inte valt detta utan att andra sagt åt dem att stanna i bostaden. Dessa upplever i högre grad än andra både att tillvaron totalt sett blivit sämre (69 %) och att de är mer ensamma (85 %).

Besöksförbud i gruppboendestäder och stängda dagliga verksamheter

I anslutning till att regeringen i mars 2020 lämnade en skarp rekommendation mot att besöka äldreboenden, som den 30 mars ledde till ett nationellt besöksförbud på äldreboenden, införde många kommuner och privata utförare även besöksförbud på gruppboendestäder. Detta trots att LSS-insatser är frivilliga och varje lägenhet i en LSS-bostad är personens egen lägenhet och det inte finns några bestämmelser som gör att man kan begränsa besök från exempelvis anhöriga och vänner mot den enskildes vilja (enligt information på Socialstyrelsens webbplats). Trots detta har besöksförbudet varat under lång tid i vissa gruppboendestäder. Samtidigt har daglig verksamhet i många kommuner stängt ner på grund av pandemin, i många fall redan i mars, vilket medfört att personer med IF under lång tid varit kvar i LSS-bostaden under hela dagen. En fingervisning är att hälften av dem som svarade på enkäten inte arbetade kvar på daglig verksamhet.

Brist på personal och många vikarier

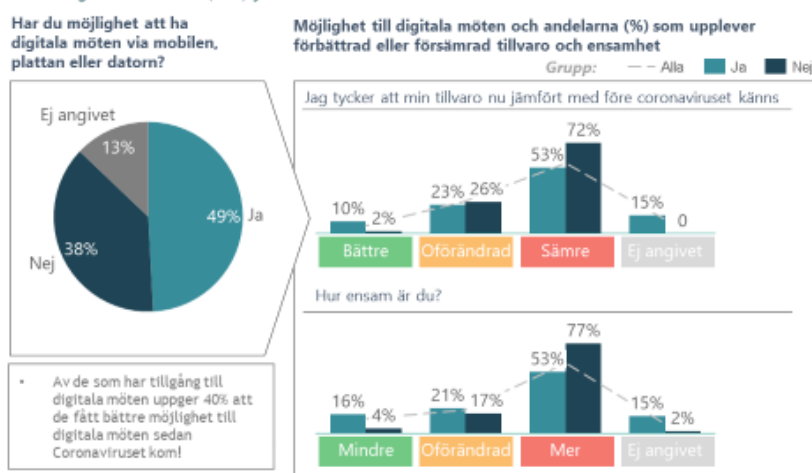
På grund av otillräckligt med personal och orutinerade vikarier i verksamheten som en följd av sjukdom och uppmaningar från FHM att stanna hemma vid minsta sjukdomssymptom har stödet till personer med IF troligen blivit sämre i många LSS-bostäder (se ovan). Även innan pandemin fanns det stora brister vad gäller personalens stöd till de boende när det gäller fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter, vilket ingår i LSS-insatsen bostad med särskild

service. På grund av smittspridningen i samhället under våren och sommaren har dessutom de flesta förenings- och kulturaktiviteter varit inställda. Brist på personal och orutinerad personal i kombination med en rädsla för att bli smittad av covid-19 kan också ha medfört att även enkla utomhusaktiviteter som promenader etc. inte har blivit av.

Besöksförbud på gruppboenden, stängd daglig verksamhet, otillräckligt med personal och många vikarier kan med andra ord ligga bakom att 27 % svarat att de inte gör något utanför bostaden. Och att de som inte själva valt att stanna i bostaden upplever att tillvaron totalt sett har blivit sämre och att de känner sig mer ensamma.

Möjlighet att ha möten via mobilen, plattan eller datorn

38% uppger att de inte har tillgång till digitala möten via mobil, läsplatta eller dator
Personer som ej har tillgång till digitala möten upplever i större utsträckning (72%) att tillvaron har blivit sämre och att de känner sig mer ensamma (77%) jämfört med före coronaviruset kom

FUB:s kommentar:

38 % av de svarande saknade möjlighet till digitala möten. Ytterligare 13 % har inte svarat, vilket gör det troligt att andelen är ännu högre. 49 % svarar att de har möjlighet att ha möten via mobilen, plattan eller datorn.

Av stapeldiagrammet framgår att de som inte har tillgång till digitala möten upplever att tillvaron känns sämre (72 %) än för dem som har möjlighet att kommunicera digitalt (53 %). Några i den senare gruppen (10 %) upplevde till och med att tillvaron kändes bättre.

Det finns även en tydlig skillnad när det gäller den upplevda ensamheten: personer som saknade möjlighet till digitala möten kände sig ensamma i högre utsträckning (77 %) än personer som hade möjlighet att ha möten via mobilen, plattan eller datorn (53 %). Några i den senare gruppen kände sig till och med mindre ensamma (16 %) än före pandemin.

Det är välkänt att personer med IF är digitalt delaktiga i betydligt mindre utsträckning än övriga befolkningen. Det finns flera orsaker till detta: Alla har inte tillgång till en dator eller platta, man har inte tillgång till anpassad programvara, Wifi saknas fortfarande i många gruppboenden och dagliga verksamheter och många personer med IF har inte råd med eget trådlöst nätverk. Ett annat stort problem är att personalen i LSS-bostäder många gånger har

otillräcklig IT-kunskap och bristande kunskap om anpassad programvara för att kunna ge de boende stöd i digital kommunikation.

Generella kommentarer

Det är inte förvånande, men desto mer beklagligt, att så få som 5 % fått stöd av personal att besvara enkäten. Det illustrerar väl den svårighet som finns för personer med IF att få inflytande och att få sin röst hörd. Det ska finnas en kontaktperson för varje enskild individ i LSS-bostaden, som genom omvärldsbevakning borde tillgodose individens behov även vad gäller inflytande. Att så få fått detta stöd i att besvara enkäten och visa hur de har det, visar att det stödet inte fungerar.

De som upplever att de har det bättre nu har högst sannolikt flexibel, kunnig och kreativ personal, som ser möjligheter. Vår erfarenhet är att det även finns sådan personal.

*Källa: Undersökningen
är utförd i juli 2020 av
Riks FUB i samarbete
med Data2value*

